

Knjiža 8.

Življenje in svet

25. šteč.

Ljubljana 19. decembra 1930.

Leto 4.

Elo Justin: »V mislih nanja« (lesorez)

Dr. Alfred Froehlich

Ali se lahko prehladimo?

Bolezni od prehlada, recimo nahod, katari in revmatizem, je kaj lahko opisati in spoznati, težko pa je odgovoriti na vprašanje o bistvu obolezlosti, kajti prav težko se je odločiti, če more res prehlad, to je ohladitev, dati povod za obolenje. Pri 12 možeh posadke na Nansenovi ladji ni imel vsa tri leta zdravnik nobenega posla in je bil na koncu prisiljen preizkuševati svojo znanost na psih, da ni svoje znanje povsem zanemaril. Na potovanju po Groenlandiji so Nansen in njegovi spremljevalci hudo zmrzovali dolge tedne. Ponoči so morali oblečeni ležati in le na sveti večer je eden preoblekel srajco. Pa vendar se ni nihče prehladil.

Divizijska v močvirju

Prav naravno je, da spravljamo v vzročno zvezo vreme in prehlad. Borba v zakopih med svetovno vojno je jasno pokazala, da je bilo v močvirnatih Flandriji pri nemških četah število obolezlosti sopol (nosu, vrata, bronhij) v hudi zimi 1916—1917 do malega osemkrat večje kakor v prejšnjem poletju. Bolezni mehurja so bile štirikrat, revmatične dvakrat večje. S tako velikopotežno, čeprav neprostovoljno kopico poizkusov se je lahko nedvomno dokazal škodljiv učinek vetra, vremena, moče in mraza. Na drugi strani pa se je pokazalo, da so čete, ki so v jarkih cele mesece pod najneugodnejšimi razmerami ostale zdrave, takoj obolele na boleznih, ki izvirajo od prehlada, kakor hitro so prišle v zaledje ali v domovino.

Hripa brez prehlada

Spet pa se je obrnil prepir za prehlad in proti njemu, ko je poskušala pred leti bakteriologija prinesiti dokaz, da ne more nastati katar zaradi prehlajenja, ne da bi se pridružili povzročitelji bolezni. Vsak prehlad temelji na okužbi in pripravlja ugodna tla za njo. Prvi del tega novega nazora moramo sicer danes odkloniti, o drugem delu se da pa še vedno pogovarjati. Epidemije hripe so jasno dokazale, da so oboleli mnogi ljudje za katarskim vnetjem in njihovimi posledicami le po čistem prenosu od človeka na člo-

veka brez kakega prehlada. To pa ne more nikakor veljati za nešteto prehladnih katarov, katerim zapadejo, ko nastopi slabo vreme, mnogoteri ljudje, ne da bi bila takrat kakšna posebna epidemija. Moramo se oprijeti domneve, da pač nastane neka dispozičija, torej posebno razpoloženje v telesu, ki omogoči povzročitelju bolezni napad na zdravje in življenje.

Tudi zdrav človek je bacilonosec

Raziskavanje življenjskih pogojev bakterij nam je prineslo presenetljiv rezultat, da morejo v vsakem človeku živeti bolezenske klici, ki jih najdemo n. pr. povzročitelje najhujših primerov vnetij možganske opne, pljuč, vrata, črevesja, mehurja, pri difteriji ali revmatizmu kot povzročitelje. Najbolj čudno pa je, da ti bacilonosci ne kažejo nikakih znakov bolezni, dasiravno živi v njih nešteto smrtonosnih klic. Človek je torej lahko bacilonosec, ki je celo pri najhujši epidemiji kljub zelo pogosti priložnosti za okužbo obvarovan od dotične bolezni. Ta obramba, ta neobčutljivost je ali prirojena ali pa si jo pridobimo v teku življenja. Če si mislimo, da tvori telo stalno obrambne snovi proti vedno prisotnim bakterijam, potrebujemo le korak naprej do domneve, da se s prehladom to ravnesje pokvari. Nastajanje teh branilnih snovi je pač v organih, ki so izpostavljeni oboljivosti, zmanjšano ali sploh preneha, tako da stojijo bakterije tedaj proti pomanjkljivo branjenemu telesu, pripravljene za napad. Koža je nemara najvažnejši kraj, kjer nastanejo take branilne snovi. Če je koža zaradi prehlada pomanjkljivo prekrvljena, ne more več proizvajati teh branilnih snovi. Če si pomagamo z masažo, s pitjem alkohola in vročih pijač, s potenjem in raznimi zdravili (aspirin), pripomoremo koži do močnejše prekrvitve.

Druge domneve

Tudi druge domneve o nastanku prehlada niso bolj podkrepjene. Tako so mislili, da bi daljši vpliv mraza naravnost poškodoval mišice in živce pod kožo in bi tako nastale revmatične in živčne bolečine. Vendar pa ne more biti že v neznatni globini pod kožo niti

govora o vplivu mraza. Po nekem drugem nazoru se govori o spremembi krvne razdelitve na podlagi živnih vplivov. Če vplivajo mrzli obkladki na trebuh, lahko nastane učinek na daljavo v bronhijah in pljučah, ki se močno napolnijo s krvjo, kar vodi do pomnožene tvorbe sluzi in lahko povzroči celo krvavitve v teh organih. Pri tem pa je povsem nejasno, kako nastane vnetje iz enostavnega nagrmadenja krvi. S takimi in podobnimi izsledki poizkusnega raziskovanja ne moremo nič kaj dognati o bistvu prehlada.

Praški profesor Karl Choudounsky je napravil pred več leti na sebi prehlajevalne poizkuse, ki so prekašali po brezobzirnosti celo klimo severnega tečaja. Takrat 57-letni raziskovalec je trpel poprej pogostoma na katarju, nahodu in mišičnem revmatizmu ter je prišel do prepričanja, da tako zvanega prehlada vobče ni. Po mrzli kopeli 7 stopinj Celzija se je izpostavil še moker in nag v novembru pri odprtih oknih in vratih mrzlemu prepihu 4 stopinj Celzija in je ostal na tem mrzlem prepihu celo uro, dokler ga nista prisilila tresavica in šklepetanje zob, da je prekinil poizkus. Pa niti nahoda

ni dobil. Tudi, ko se je kopal v vroči kopeli 45. stopinj Celzija, ki je izzvala občutek izredne sopenice in zelo močno potenje, ni nastopil po večurnem prepihu 12 stopinj Celzija pri popolnoma golem telesu niti najmanjši pojav kakega prehlada. Tudi krajevno razgretje, ki mu je sledilo pozneje zmraženje, v okolici ličnega živca, bedrinega živca (ishijatika) ter živcev okrog ledvic in prsnega koša niso povzročile pri tem »neprehladljivem umetniku« nobene motnje zdravja. Pri vsem tem pa se je dalo vzgojiti na izpljunku in na površju vratnih bezgalk običajne — kakor je bakteriološka preiskava brezdvomno dognala — življenja popolnoma zmožne bakterije.

Kaj nam kažejo ti poizkusi?

Predvsem nam ti spartanski poskusi na lastni koži ne dokažejo, kakor Choudounsky domneva, da prehlada tudi takrat ni, če so prav običajne bolezenske klice poleg. Pokažejo pa ti poskusi, da ima ta raziskovalec mnogo raznih v teku življenja nabranih činiteľjev, ki mu dajo to neobčutljivost proti prehladu. Takih lastnosti pa ima le malo ljudi v naši klimi, za večino pa, žal, nima vse to nobene veljave.

Novi sanatorij v Los Angelesu, ki ga je dal postaviti ameriški zdravnik Lowell. Stene so iz jekla in večidel iz posebne vrste stekla. Vsak pacient spi v poslopju ali pa na prostem

Aleksij Ivanov

Božič v baraki

(Proza brez poezije)

Nalahno je odprl vrata. Toliko, da se je dotaknil kije in smuknil skozi odprtino.

Za priprtimi vrati se je počasi obrnil v kot, ki ga je osvetljeval medel trak svetlobe s ceste. S privzdignjeno glavo je poslušal in pritajeval sapo. Nič se ni ganilo. Mrtvaško tiho je bilo in mrzlo.

Tako je stal nekaj sekund. Nepremično. Nalik brzojavnemu drógu, ki je bila nanj naslonjena razdrapana stena barake.

V daljavi se je oglasila hupa avtomobila.

Tiho je zaprl vrata, poiskal v temi kos železa in ga položil na tla pred vrata.

Skozi odprtino, pokrito z ostanki šip, se je prikazovala močna svetloba. Vse bliže je prihajal ropot motorja.

— Hudič! je siknil in se prijel za glavo.

Avto je švignil mimo barake. Luč njegovih svetlobnih odbijačev je za trenutek razsvetlila kot v baraki.

V kotu se je zganilo in zaječalo.

— Bog! je vzdihnil v mislih in se po prstih bližal ležišču.

— Jerko, pusti luč, je prosil votel glas iz kota.

— Ti je bolje? Marjeta?

Sklonil se je nad ležišče in ji položil roko na čelo.

— Bolje, bolje. Kje je luč? Zakaj si jo ugasil?

— Počivala si.

— Tako temno je. Mrazi me.

— Mraz je nocoj. Vse zvezde se vidijo.

Poravnal je odejo na ležišču, vrgel na vznožje svoj suknjič in sedel k njenim nogam.

— Nočeš prižgati luči? Vsaj danes najgori.

Potegnil je sapo vase in jo počasi spuščal skozi nos.

— Shšiš, Jerko?

Vstal je, prižgal vžgalico, stopil k zaboji ob mrzli peči in vžgal svečo, ki je stala med skodelicami in lonci na zaboji.

— Tako močna se mi je zdela prej.

— Bolna si, pa vidiš drugače.

— Ta luč je mrzla

— Vse je mrzlo nocoj.

— Si ga pokrili dobro? Da ga ne bo zeblo, revčka.

Obrnil se je vstran. Še dihati ni mogel.

— Slišiš, Jerko?

— Ne bo ga zeblo.

Njegov glas se je tresel.

— Tako srčkan je. Bojim se, da se ne zbudi od mraza.

— Ne bo se zbudil.

— Jerko, pridi sem!

Ko je sedel k njej, ga je vprašala:

— Kaj ne, da ga imaš rad?

— Marjeta!

— Ali te zebe? Kje imaš suknjič? Ali si zopet pil? Vsaj danes ne.

— Kaj je rekla Ivanka? Kdaj pride?

— Jutri zjutraj. Oh, Jerko, vse me boli.

— Trudna si. Zavrem ti mleka.

Stopil je k železni pečici, naložil vanjo lepenke in tresk, ki jih je bil nabral spotoma ob cesti, in zakuril. Pogledal je v vse lonce, toda mleka ni bilo.

— Čaja ti skuham, je dejal, tresoč se od mraza.

— Postavi luč tako, da ne bo sijala nanj.

— Bog! je vzdihnil pri sebi in pomaknil svečo za lonce.

Zunaj se je oglašala burja in zaganjaga gost dim iz peči. Bolnica je kašljala in se dušila. Vonj po osmojenem papirju se je mešal z vzduhom vlage.

— Zadušil se bo.

— Ne bo se zadušil.

— Nič ti ni zanj.

— Marjeta, ne govori tako!

Plamen v peči se je pomiril. Le tu pa tam, ko je zabrila burja, je ježno siknil iz peči in objel lonec z vodo. Dim se je razkasil skozi streho in pustil v baraki duh po sajah.

Bolnica je utihnila. Blažilna toplota jo je uspavala.

Stopil je k njej in ji gledal v upadla lica. Trepet sveče je risal po njih črne lise.

Prisluhnil je. Voda v loncu na peči je šumela. Žerjavica je prasketala in — —

Tiho je stopil k vratom, o — — — no-go kos železa in odprl vrata.

Iz mesta je prihajal odm — — —
Stopil je v mrzlo noč. Zvezde se — — —
jale in brnenje zvonov se je izgubljalo v zasneženi ravnini.

Gledal je čez cesto, čez mrtva polja in se tresel od mraza.

V daljavi je žvižgala lokomotiva. S ceste od mesta sem so prihajali pijani glasovi: Rodilo se je dete...

Na otokih Južnega morja

Dibiči, ki jadrajo v tihi, mehki noči Južnega morja na lov za somi, čujejo zdaj pa zdaj tožeči vau — vau — vau. Tako javkajo duše, ki hrepene, da bi bile zopet rojene. Na otočju Južnega morja živeča ljudstva namreč verujejo, da se

duhovi pokojnikov, ki živijo na otoku Tuma, vračajo nazaj čez morje. Zunaj na tihih lagunah se pozibavajo duše na iverih, na ovelim listju in morski travi. Zaradi tega se mlade deklince boje kopati v laguni, kadar plava po njej dosti lesa in trave. Kdor pa želi komu otro-

Bogato okrašena fantovska hiša

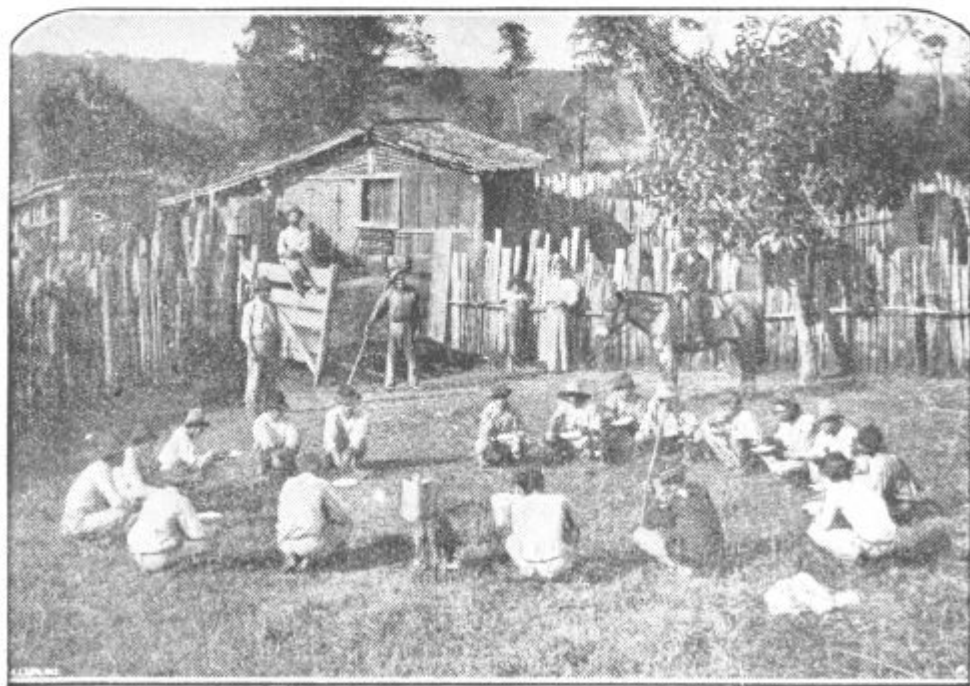
ka, mu postavi pred kočo vedro morske vode.

Duhovi seve ne vprašujejo vselej po željah ljudi. Včasih kar sami od sebe ponesejo v vas novo otroško dušo in jo polože kaki ženski na glavo. Čez nekaj dni začuti ta glavobol, slabo ji jame postajati in tedaj družina že ve, kaj bo. Tudi mož je trdno prepričan, da lahko pride do nosečnosti samo s pripomočjo duhov. Moški sam ne more, da bi žena po njem zanosila, to je izven njegove sposobnosti. Zato se prav nič ne čudi, ako po nekaj letih odsotnosti najde doma kopico otrok, saj ve, da jih je duh prinesel.

Po tem naziranjju je čisto razumljivo, zakaj otroci tamkaj ne pripadajo očetu, marveč materinemu sorodstvu. Oče vendar ni prav nič kriv na njihovem rojstvu in tedaj tudi ne more biti sorodnik. On je za otroke samo »tama« — mož svoje žene, kar pa ni nikaka ovira, da ne bi se moglo med njim in otroci razviti prav pristrčno razmerje. Saj je oče ljubeče in požrtvovalno skrbel zanje, ko so bili še majhni — kolikokrat so »onesnažili njegove roke«, ko jim je pomagal pri tem in onem. Toda po smrti »tame« se otroci spet vrnejo v vas k materinemu sorodstvu.

Bodoča mati ne sme stopiti nikoli na tla

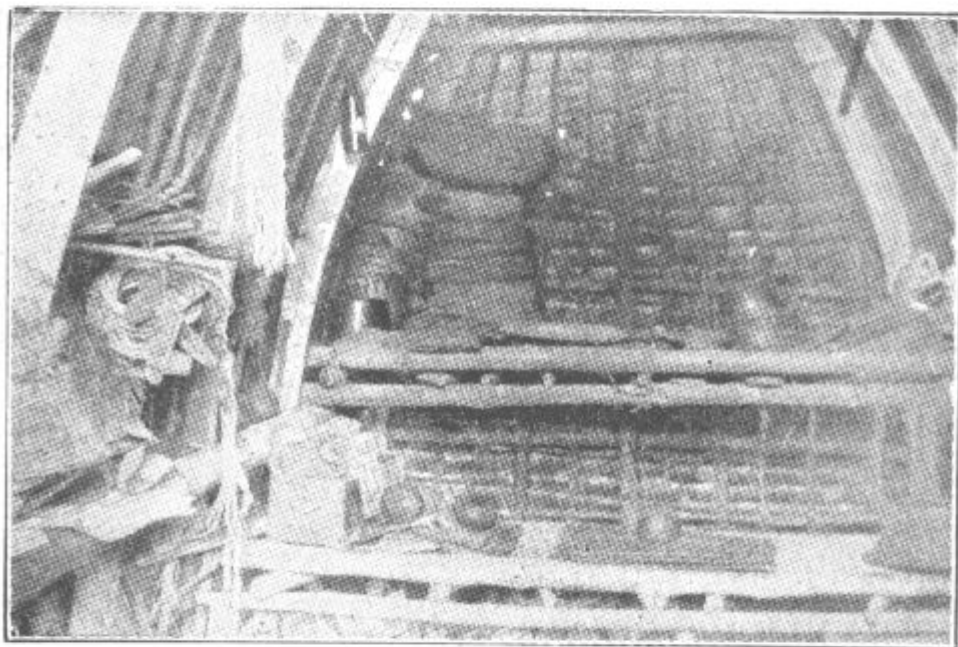
Domačini v svojem naselju

Noseča žena mora pretrpeti mnoge dolgotrajne ceremonije. V petem mesecu se mora okopati v morju po svečanih verskih predpisih, nakar se mora podvreči lepotni masaži. Očetovi sorodniki ji umijejo in otarejo telo. Obraz ji pomažejo z biserno školjko in poslikajo rdeče in črno. V lase ji potaknejo ognjenordeče rože hibiskus, za zapestnice pa blagodišeče cvetove. Potem jo ogrnejo čez ramena s plaščem nosečnic, spletenim med raznovrstnimi čarovniškimi molitvicami in jo odnese domov. Zakaj čim se je bila okopala, se med vso ceremonijo ne sme več dotakniti tal. Žal, da dr. Malinovski (profesor antropologije na londonski univerzi), ki

ohrani zdrava in močna, tako da so porodi običajno lahki. Kadar pa ne gre vse kakor treba, so prepričani, da je bilo začarano.

Otroci rastejo popolnoma svobodno. Starši nimajo brige, da bi jim vtepli kakšno disciplino. Tamkaj ni nikakršne brutalnosti, ki bi se skrivala pod masko pedagogike. Ljubezen in prijaznost vodita prve otrokove korake in ko doraste, se brez truda sam od sebe nauči spolnjevati zapovedi dostojnosti.

Že v ranih letih si nabere prvih izkušenj v ljubezni. V tesni koči je neizogibno, da otroci ne bi opazovali staršev. Igra z drugimi otroci jim daje priložnost, da zadoste svoji prirodni rado-

Notranjščina melanezijske zakonske koč

je opisal te obrede v svoji knjigi »Spolno življenje divjakov na severnozahodni Melaneziji« ne navaja vzrokov takšne prepovedi. V nekih krajih severne Indije je n. pr. razširjena verska ločina, kateri velja zemlja za nečisto, ker se polagajo vanjo mrliči in ni nemogoče, da utegnejo biti tudi v Južnem morju sličnih misli.

Drugače pa teče življenje nosečnice skoro tako kot poprej. Seveda ji je prepovedana cela vrsta jedi in mož se ji več mesecev pred in po porodu ne sme približati. Sicer pa dela po koči in na vrtu kakor zmerom. Na ta način se

vednosti in nihče jim tega ne zameri. Zaradi tega se ne pojavijo pri njih nikaki izpodrinjevalni kompleksi, ki vodijo do protinaravnih nagnenj in do npravnostnih zločinov.

Z 12 leti je otrok že prilično zrel in igre postanejo resnejšega značaja. Bežna zanimanja in skromne ljubezenske zgodbe dajejo življenju novih mikavnosti in sočnejših barv, dokler se mu popolnoma ne razodenejo skrivnosti življenja, ki mu ob strani prijateljice oziroma prijatelja odpre novih virov vedrega bitja in žitja.

V notranjem pasu koč, ki oklepajo veliki trg sredi vasi, stoje »fantovske hišice«. Brez vsakršnih razvratnosti in brez neokusnosti se ljubinkajo posamezni pari, vsakdo skrbno skriva svojo srečo zase, nikomur ne pride na um, da bi se brigal za tovariše, ali da bi se skušal vmešavati v njihova razmerja. Ti »divjaki« imajo preproste in jasne pojme o dostojnosti in npravnosti, pojme, ki se prav za prav ne razlikujejo mnogo od onih naše moderne mladine.

Prostost v spolnem življenju velja za mlada dekleta prav tako kakor za moške. Imajo prijatelje, ki jih sicer premenjajo, kadar jim prija, a navzlic temu se drže nekih meja, ki jih jim narekuje prirodna spodobnost in ki jih baš zaradi široke svobode, kakor trdi Malinovski, le redkokdaj prekoračijo.

Svoboda namreč nima nikakega opravka z razbrzdanostjo. Izvemši na nekaterih slavjih, ne bo nobenemu domačinu prišlo na um, da bi svojo zaljubljenost razkazoval javno in na nedostojen način. Nihče ne nadleguje v kočah in po vrtovih zaposlenih žensk. V tem pogledu so otočani Južnega morja bolj takti kot večina kulturnih ljudstev.

Šele z nočjo pride ura ljubezni. Zvečer se zbero na trgu fantje in dekleta k raznovrstnim igram, ki nimajo sicer prav nič erotičnega na sebi, a vendar nudijo zaljubljenecem priliko, da se malo pobožajo in dogovore glede sestankov. Plešejo se tudi različni plesi, na katerih razkazujejo krasno ozaljšani mladeniči (ženske se po navadi plesov ne udeležujejo) spretnosti in lepoto svojih teles. Čut za lepoto je pri vseh plemenih Južnega morja, zlasti pa še pri Trobriandcih jako visoko razvit, kar priča tudi njih dovzetnost za lepo petje, čeprav v splošnem bolj cenijo ples.

Ura ljubezni! Človek se nehote vpraša, ali ti divjaki sploh lahko čutijo to, kar imenujemo ljubezen. Malinovski trdi, da jo občutijo. Ne sicer ljubezni, s kakršno je ljubil Dante svojo Beatrico, a vendar takšno, da zasluži to ime. Ne poznajo nebeške, pač pa jasno in pametno zemeljsko ljubezen. Seveda so v Južnem morju spet drugi otoki, kjer živi mladina strogo ločeno vse do ženitve. Tod poznajo v ljubezni isto romantiko kot pri nas. Mladeniči se bore za svoje izvoljenke z vsemi nam znanimi sredstvi in po vseh nam domačih običajih. Toda zakoni so med njimi težko enako srečni kot na otoku Trobriand-

du, kjer zakonca že poprej poznata drug drugega in boga ljubezni.

Tudi v izražanju svoje ljubezni so Trobriandci preprosti in prirodni, a ne brez strasti. Poljuba seve ne poznajo, kakor vobče večina primitivnih ljudstev, toda zaljubljenca pritisneta lice na lice, usta na usta, privijeta se tesno drug k drugemu in se grizeta — »pij mojo kri,« pravi ljubeče dekle. Drug drugemu grebeta v lase in se praskata z nohti. Krvave maroge po hrbtu so znamenje, da je kdo ljubljen in fantje se radi pobahajo z njimi. Kot dokaz posebne strasti velja, če kdo svoji prijateljici izgrize veke, kar se često opeva v ljubavnih pesmih.

Okrašeno truplo mlade žene, ki je nenadno umrla, v rokah vdovca. Bojazen pred mrtveci je tem primitivnim ljudem nepoznana

Iz svobodnega razmerja v fantovskih hišicah se po navadi razvije pravi zakon, čeprav včasih šele po nekaj poskusih in seve, če dekletovi starši privolijo v zakon. Moževi starši v tej reči nimajo besede, zakaj bodočo družino mora itak preživljati ženino sorodstvo.

Oženjenim zatone praznik erotične svobode. Za vselej jim minejo vroče noči v fantovskih domovih, za vselej menjajoče se ljubezenske igre in ljubavni izleti v sosedne vasi. Zakoni Trobriandcev so nekakšni tovariški zakoni

v pravem pomenu besede in če zakonca izprevidita, da nista drug za drugega, se zakon loči brez težave. Žena mora zgolj zapustiti možev dom in vas, druge formalnosti niso potrebne. To pa se pripeti jako redko in otoki Trobriandcev bi bili pravi ljubezenski raj na zemlji, da jih ne kaze druge sence. Ne smrt — te se otočani ne boje tako zelo, ker vedo, da se bodo iz mrtvaškega otoka Tume vrnili spet nazaj na doma-

či Trobriand. Strah pred čarovništvom jim zateinveva najsvetlejšje dneve. Povsod, tudi v ljubezni vidijo Trobriandci čarovnice in čarovnike, čeprav pri kupnim in strastnim domačinkam ni treba nikakih magičnih pijač za očaranje moškega sveta. (Glej članka: »Priroda na otokih Južnega morja«, Zis. knjiga IV. str. 201 in »Dežela onkraj zemeljske oble«, Zis. knjiga V. str. 777.)

Usoda vohunke Mate Hari

Vnobeni državi ne najdemo povsem zanesljivih in točnih podatkov o vohunih in vohunkah, ustreljenih v svetovni vojni. Se danes je zagonetna tragedija vohunke Tichellyjeve. Zakaj je ta 44-letna mati francoskega vojaka odšla 20. avgusta 1914 iz Pariza v Frankfurt ob Meni, kjer je vstopila v službo kot sobarica? Udejevala se je nato tudi kot vohunka v industriji, zaposlena je bila kot delavka v raznih važnih podjetjih. Ko se je vrnila v Francijo, so jo postavili pred sodišče, češ da je prestopila v nemško vohunsko službo. Bila je obsojena na smrt in 15. marca 1917 ustreljena, dočim se je njen sin tisti čas boril s smrtjo v neki bolnici za fronto.

Posebno tragična je bila tudi usoda Margarete Francillardove. Mala midinetka je ob pričetku svetovne vojne prišla iz Grenobla v Pariz, kjer je padla v mreže nekega nemškega vohuna. Zaljubljena vanj je po njegovem naročilu večkrat potovala v Ženevo, kamor je prenašala važna pisma. Nemškemu vohunu se je posrečilo pobegniti, malo Marjetko pa so prijeli, obsodili na smrt ter jo ustrelili 10. januarja 1917.

Prehajamo za zaključek k svetovno znani vohunski drami, o kateri so napisane že cele knjige, a so podrobnosti še vedno zagrnjene s kopreno tajinstvenosti. To je zadeva vohunke Mate Hari, ki se je v resnici pisala Margareta Zelle.

Mata Hari se je bavila z vohunstvom zgolj zato, ker je prijalo njeni koketnosti in ker je njen erotični sijaj že ugašal. Po očetu je morda res imela nekaj mešane krvi, po materi pa je pripadala ugledni holandski družini. Ko je bila stara 19 let, se je po oglasu sezna-

nila s kolonialnim častnikom Maksom Leodom ter mu po poroki sledila v kolonijo. Zakon pa je bil nesrečen. Mož, vdan pijači, je povzročal različne skandale ter je bil premeščen nazaj v Evropo. Tu je svojo ženo pognal na cesto z naročilom, naj se brez denarja ne vrne več... Margareta je pobegnila v Pariz in postala pocesnica. Slednjič pa je našla zatočišče v neki boljši javni hiši. Tu so njeni plesi, posneti po mističnih obredih v azijskih svetiščih, začeli vzbujati pozornost. Mata Hari je začela kot azijska plesalka nastopati v zasebnih pariških krožkih, v oktobru 1905 pa je že nastopila v Muséeu Guimetu, v hiši orientalskih misterijev. Prekrstila se je v Mato Hari in reklama je poskrbela za razne legende, ki so jo napravile slavno. Plesati ni znala kaj posebno, toda njena močna čutnost, poltenost in mistična ceremonielnost je osvajala vse gledalce. Počasi je začel o njej govoriti ves Pariz, razna gledališča in zabavišča so ji stavljala izvrstne ponudbe. Sledila so gostovanja po vsem svetu in vedno več moških je propadalo zaradi nje.

Da sta nemški prestolonaslednik in vojvoda Brunšviški bila v vrsti številnih ljubavnikov Mate Hari, se nikakor ne da tajiti. A tudi na Holandskem, v Spaniji, Italiji, Ameriki in Rusiji je Mata Hari imela zelo visoke ljubavnike. Na Holandskem se je zapletel v njene mreže sam ministrski predsednik van der Linden, v Parizu pa različni ministri, senatorji in višji častniki.

Neposredno pred vojno napovedjo je nastopila v berlinskem Zimskem vrtu in je po nastopu imela intimen sestanek s pohajskim predsednikom Jagowim. Kdaj je stopila v nemško vohunsko službo, ni točno znano. Ve pa se,

da je prodala svojo vilo v Neuillyju ter unovčila tudi vso ostalo imovino. Njena nemška vohunska značka je bila H. 21, pri čemer je H. označeval njeno holandsko poreklo, 21 pa je bila njena redna kontrolna številka. Vsekakor je številčno označevanje vohunov in vohunk v nemški službi bilo prav tako nepredvidno ravnanje kakor šifriranje in skrivni sezname signalov. Baš kontrolne številke so povzročile razkrinkanje in smrt številnih vohunov in tudi Mata Hari je padla tako rekoč kot žrtev svoje številke.

Slovita plesalka je znala zelo spretno izkoriščati svoj ugled. Slej ko prej so se v Parizu in drugod trgali za njeno naklonjenost in kratkotrajno ljubezen važni činitelji. Načelnik nemške vohunske službe na Holandskem je bil njen ljubimec, a isti čas je Mata Hari znala uloviti v svoje mreže celo najvišjega španskega funkcionarja in je bila z njim tako intimna, kakor svojčas z nemškim prestolonaslednikom, ki jo je vzel s seboj k manevrom v Šleziji. Kakor je slovita Gaby Deslys kot priležnica razkralja Manuela poslovala za angleški Intelligence Service, tako je Mata Hari delovala za Nemčijo. Bila je najbolje plačana nemška vohunka, toda ne zaradi vohunske, temveč bolj zaradi svoje ljubavne spretnosti. V primeri z mnogimi drugimi vohunkami in v razmerju s svojimi visokimi honorarji je v resnici storila Nemcem le malo uslug. Zato so se je že naveličali in so ji baš nameravali službo odpovedati, ko se je ujela v nesrečno past...

Zelo mračno vlogo je v njenem življenju igral Marquis de Montessac. Bil je pretkan pustolovec, ki je znal Mato Hari vplesti v poseben vohunski sistem ter je bil njen izkoriščevalec in organizator. Pravijo, da je po njeni smrti odšel v neki španski trapistovski samostan. Kakorkoli: izginil je tudi on s površja... V naslednjem naj kratko obeležimo vohunsko početje Mate Hari.

V prvih mesecih svetovne vojne je Mata Hari po gostovanju v Berlinu izginila s površja. Raziskovalci domnevajo, da se je takrat v Amsterdamu vezbala za vohunko, nakar so jo Nemci poslali na sovražno stran. Parkrat je bila tudi v Londonu, kjer jo je Intelligence Service že imel na seznamu sumljivcev. Šele zaradi tega so tudi Francozi postali na njo kolikor toliko pozorni. Ko je prišla v Pariz, je hitro znala osvojiti nekega sekijskega

načelnika v vnanjem ministrstvu, pri tem pa je zvesto obiskovala Montessaca, ki se je znal vriniti v francosko letalsko službo. Sumljivo je postalo, ko se je po zgledu drugih odličnih dam in umetnic posvetila negi ranjencev ter je za vsako ceno hotela v Vittel, kjer je blizu vojne bolnice bilo zelo važno francosko letališče... Podnevi je bila bolničarka v lazaretu, kjer se je baje zaljubila v nekega ruskega častnika, noči pa je prečkala v družbi mladih, drznih letalskih častnikov. Dokazati ji ni bilo mogoče ničesar, kot kokota pač nikoli ni padla iz okvira svoje vloge. Toda Francozi so je vendar bili siti.

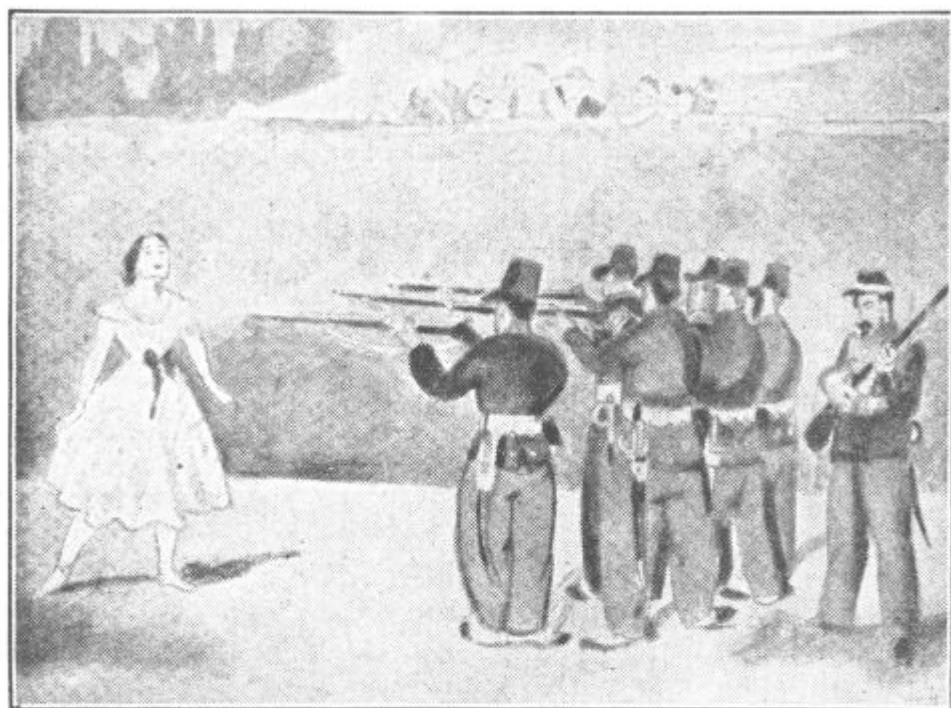
Mata Hari v vlogi plesalke

Pozvali so jo nazaj v Pariz in jo kratko malo izgnali v Švico. Zopet je Mata Hari za par tednov izginila s pozorišča, a se je kmalu zopet skrivaj znašla v Parizu. To je bilo 1916. Francoski nadzorovalni organi so po neki skrivni informaciji izvedeli, da biva v Parizu zagonezna ženska, ki zelo uspešno vohuni v prid Nemčije. Sprva so domnevati, da je to »gospodična doktor«, o kateri smo zadnjič govorili. Ko pa so dognali, da je »gospodična doktor« v Berlinu, so francoski agenti začeli neutrudno stikati za zagonezno žensko. Kmalu so dognali, da se njena številka glasi H. 21 — toda nihče še ni vedel, kaka dama se skriva za to značko. Po-

svetili pa so posebno pozornost Mati Hari, čim so izvedeli, da se je iz Pariza odpravila v Madrid, kjer se je nastanila v Grand hotelu in najela stanovanje tik poleg sobe — nemškega mornariškega atašeja pl. Kroona, obenem pa se skušala približati francoskemu vojnemu atašeju. Ker ji je nenadoma zmanjkalo denarja, je zahtevala od

tih se je Mata Hari peljala iz Madrida v Pariz, kjer so jo pustili v miru tako dolgo, da je dvignila denar, že naslednje jutro pa so jo aretirali.

Da je Mata Hari sprejela policijskega komisarja v Evinem kostumu in nato vršila toaleta v njegovi navzočnosti, lahko preseneča samo tistega, ki mu običajni višje pariške kokoterije niso

Usmrtitev vohunke Mate Hari

nemškega atašeja, naj ji preko nevtralnega urada, to se pravi: preko holandskega poslaništva v Parizu, preskrbi primerno vsotico. Pl. Kroon je brzojavil nemškemu vohunskemu šefu v Amsterdamu, naj nakaže agentu H. 21 15.000 peset. Radijska postaja na Eiffelovem stolpu je ujela šifrirano depešo, a med tem je tudi že neka mala francoska vohunka dognala, da je H. 21 kontrolna številka Mate Hari. Neprestano nadzorovana po francoskih agen-

znani. Vse to pa ji ni pomagalo. Sicer se je dokazilno postopanje v precejšnji meri opiralo zgolj na indicije, vendar je bilo toliko obtožilnega materiala, da so jo obsodili na smrt. Mata Hari je bila prepričana, da se smrtna obsodba zaradi njenih zvez z visokimi činitelji ne bo izvršila. Ko pa je videla, da ni rešitve, se je z orientalskim fatalizmom vdala v usodo. 15. oktobra 1917 zjutraj so jo ustrelili. Bila je stara 42 let.

SKANDINAVSKI ROMAN

Trije založniki: Bonniers (Stockholm), Gyldendalske Boghandel (Oslo) in Gyldendal (Kodanj) so vkup osnovali knjižno nagrado v znesku 77.000 K (525.000 fr.). Tri nagrade po 10.000, tri po 5000 in tri po 2500 K se podelijo devetim najboljšim švedskim, norveškim in danskim romanom, naj-

boljši roman vseh treh držav pa prejme častno odliko 25.000 K. Severne dežele si obetajo iz tega veliko dobrega za medsebojne odnose in za povzdigo skandinavskega ugleda med svetom. Sedaj nastopajo vse tri edince prvič skupaj v enotnem naporu, pozivajo se na nedeljivo Skandinavijo.

Republika Čile

Republika Čile obsega podolgovat kos zemlje med Andami in Tihim oceanom med 17. in 55. stopnjo južne širine. Površina dežele meri 957.000 štiriajskih kilometrov. Že ta razsežnost zemlje v pogledu širine povzroča poleg neenakosti višin, da imajo razni kraji različno podnebje, od subtropske in zmerne pa do tečajne klime — v najoddaljenejših kra-

Državni predsednik Ibáñez del Campo

jih blizu rta Horna. Povprečna letna temperatura znaša v severnem suhem pasu 22 stopinj, v osrednjem 18 stopinj in v južnem pasu 7 stopinj. Tudi v severnem pasu je podnebje prijetno, ker je zrak suh in vpliva na klimatične razmere neko hladno jezero. Zaradi izredne raznolikosti tal in širinskih leg je klimatoloških postaj v Čileju izredno dosti. Nedaleč od obljudenih središč so na eni strani do 7000 m visoke gore, drugod pa morsko nabrežje. Vrhovi gorske verige od severa do juga so pokriti z večnim snegom. Med tem gorovjem in oceanom pa se razteza velika dolina, ki leži 300 do 500 m visoko.

Od severa proti jugu se razčlenjuje Čile v tri pasove. Prvi pas od Arice do Copiapóa je popolnoma suh in brez vegetacije. Obiluje pa na vseh vrstah kovin, na solitru, bakru, srebru, jodu, žveplu, manganu, železu, boraksu; kopljejo pa tudi premog. Srednji pas ima ugodnejše podnebje. Tu je več dežja in

so tudi razmere za namakanje boljše. Zato so ti kraji najgostejše obljedeni in najboljše obdelani. Razteza se nad 2000 kilometrov v dolžino od Copiapóa do Puerto Montta. Tu rodi zemlja najrazličnejše pridelke: žito, stročnice, gomoljke, vlaknate snovi ter les. Srednji Čile ima poleg tega mnogo goveda, drobnice in konj. V tem delu dežele je tudi osredotočena industrija. Južni del tega pasu je bogat na jezerih in planinah. Tu padejo precejšnje množine dežja, podnebje ni mrzlo, zato pravijo temu delu »južnoameriška Švica«. V pasu od Puerto Montta do rta Horna pa kažejo končno neštevilni otoki, ki stojijo pred celino, na upadek obrežnega gorovja. Ta pas pokrivajo skoro izključno pragozdovi. Nekateri otoki so gospodarsko izkoristeni in dobro nesejo. Zlasti donosen je les in pa našemu krompirju sličen papa. Na kontinentu so mnoge doline, prikladne za obdelovanje zemlje.

Pogled na Santiago

Prestolnica republike je Santhago, ki ima 620.000 prebivalcev. Glavno pristaniško tržišče pa je Valparaiso s četrtilijona prebivalci. Odtod gredo pomorske zveze v Severno Ameriko in v evropske države. Skozi Panamski prekop znaša oddaljenost od New Yorka 9900 km. od Hamburga pa 16.400 km.

Celokupno prebivalstvo šteje 4.353.411 belokožcev, ki so večinoma španskega porekla, deloma z nemško, angleško, francosko in italijansko primesjo. Nekoliko je araukanski Indijancev (sto tisoč), ki tvorijo ostanek praprebivalstva. Civilizirani so že toliko, da obdelujejo zemljo kakor belokožci.

Čile je enotna republika. Ljudstvo voli predsednika za dobo šestih let, predsednik si izbira ministre, senat ima 45 članov, poslanska zbornica se voli vsaka štiri leta.

Pouk je splošen in obvezen. Oblasti pazijo z vso strogostjo na to, da se zakon spoštuje in izvaja. Trenutno je v Čileju 3787 osnovnih šol, 151 gimnazij, 9 tehničnih šol in 3 umetnostne šole. Poleg teh zavodov je še cela vrsta strokovnih šol ter poklicnih zavodov. Zasebna učilišča niso všteta.

Vsokošolsko izobrazbo posredujejo univerze, ena državna in dve zasebni. Vse tri visoke šole so sijajno urejene, razpolagajo s prvovrstnimi laboratoriji in raziskovalnimi instituti. Učno osebje je sestavljeno iz strokovnjakov vseh delov Evrope. Pouk na šolah je brezplačen.

Zanimiv je socialnopolitičen razvoj dežele v zadnjih letih Čile je uvedla obvezno zavarovanje, socialno pomoč, možnost, da pridejo delavci in nameščenci do lastnega doma, varstvo za drug, varstvo za žene in otroke, pospeševanje malega kredita v industriji in trgovini ter razdelitev zemlje po Caja Nacional de Colonisacion, ker vse pomaga dvigniti življenski nivo prebivalstva. Na ta način je doživela dežela popolno socialno preobrazbo. Socialni zakoni, ki so najnaprednejši v vsej Ameriki, so odstranili nevarnosti nezadovoljstva in prevratov. Čile ne pozna stavk; spore med delavci in delodajalci rešuje mešano sodišče.

V gospodarskem pogledu se bavi vlada z izvedbo velikega programa za namakanje zemlje. Veliko skrb polaga na zdravstvene naprave, na izboljšanje prometnih žil, za zgradbo novih stavb itd. Zaševni zakonski načrt se mora izvesti v šestih letih. Veliki zneski so

predvideni za mostove in ceste, za železnice in hidravlične zgradbe, za izboljšanje pristanišč in sličnih naprav.

Najvažnejši proizvod dežele je soliter. 1929 je dala dežela 3.327.594 ton solitra. Soliterska industrija je osredotočena zdaj v eni sami velikanski družbi »Compañia Salitrera Chilena«. Delniška glavica družbe znaša 3000 milijonov pezov. Polovico akcij ima država, ki tudi kontingentira izvoz ter prepušča v odškodnino družbi eksploatacijo lastnih rudnikov.

Tudi državni kredit je dobro organiziran. Čilenski papirji kotirajo v Londonu in New Yorku boljše nego papirji ostalih južnih ameriških držav. Čile je bila prva hispano-ameriška država, ki je poravnala svoje obveznosti izza vojne za neodvisnost. Tako je republika Čile, ki uživa že nad sto let narodno svobodo, utrdila svojo pozicijo med državami tudi v finančnem pogledu ter si pridobila ugled v mednarodnem svetu.

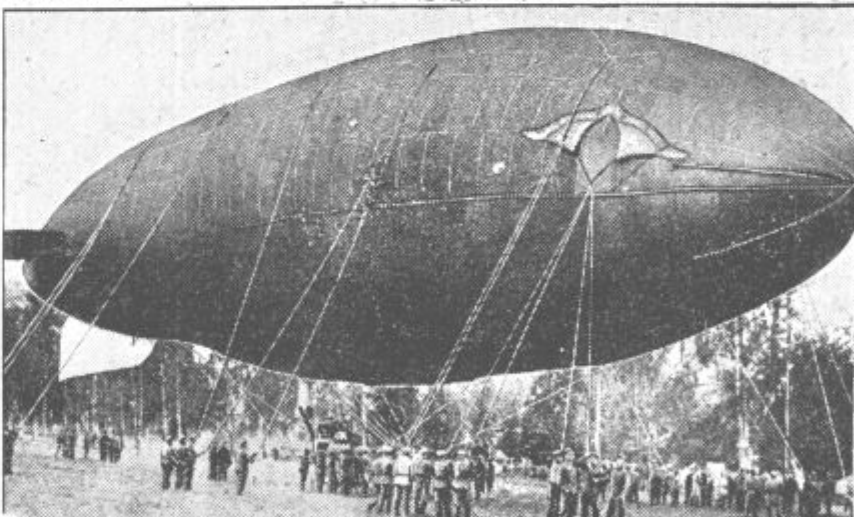
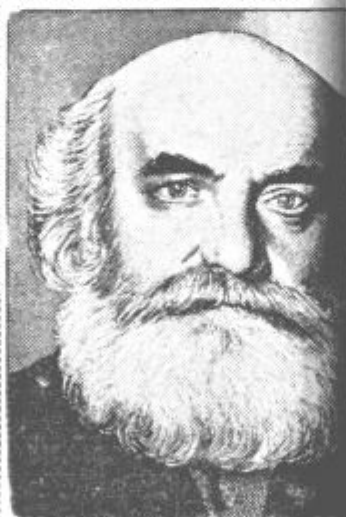
Stoletnica smrti

Simona Bolivara

17. t. m. je minilo 100 let, kar je umrl Simon Bolivar, osvoboditelj Južne Amerike. Bolivar je vodil 1812—1815 upor v Venezueli ter je bil 1819 izvoljen za prvega predsednika Kolumbije. 1823 je osvobodil Spodnji in Gornji Peru ter ustanovil novo državo Bolivijo. 1830 se je moral odpovedati ponovnemu predsedstvu, ker je povzročila njegova nasilna vlada revolucijo.

VESEL BOŽIČ!

Levo spodaj: Božična drevesca v Londonu. — V sredi: Slavní šahovski prvak dr. Aleksander Aljehin, ki je gostoval v Ljubljani. — Desno zgoraj: Ameriški božični mož »Santa Claus« s severnimi jeleni. — Spodaj: Ruski inženjer Nikolaj Fomin, graditelj prvega sovjetskega zrakoplova. — Poleg: prvi ruski zrakoplov »Komsolskaja Pravda« pred poletom Moskva-Tula-Kursk-Harkov

Zlata kača

(Božična povest)

Isto blizu Marnézijske, ljubkega zaselka v Franche-Comtéji, žubori še dandanašnji tako star kakor bister izvirek, ki mu pravijo Jonguina.

Med zelenikovino, ki dela čast imenu svojemu, nalikuje njena granitna zibel kmetski skoljki, v kateri se ponoči mesec ogleduje, se zrcali in nasmiha.

Sladka skrivnost jo obkroža, marsikako priznanje je čula, in legenda o njej spada med tiste, ki si jih dedje pripovedujejo tik ognjišča ob blaženem večeru.

Slušali smo je v vsej njeni preprošini.

V času vil, risov, trdnjav in s slamo kritih koč so za možitev godne pastirice prihajale in metale usodni prstan v kotanjo. In potlej so s tesnobo v srcu čakale konca dne, da bi zvedele, ali se je »hujra«, zlata zmija, splazila skozi začarani prstan, obetajoč na ta način prav bližnjo poroko.

V nasprotju s svojimi družicami pa ovčarica Katarina, junakinja te zgodbe, ni verovala v vraže.

Za satanove ali čarovniške modrije se ni zmenila, temveč je izročila svoje srce Devici, da bi ona nežno poskrbela zanj, kakor se spodobi vselej, kadar se razcvitajo prva čuvstva pri dvajsetletni mladenki.

Katarina je bila sveža ko glogovo cvetje, srčkana ko grlica in tako krasna, da ji je začel dvoriti Lucifer, ki jo je slučajno srečal, postopajoč okoli v podobi vljudnega moža.

»Vrzi svoj prstan v studenec, Katarinka, dušica zlata«, ji je šepetal na uho zvodnik. »in hujra ti še drevi prinese za dar: krono, svilenine na srebrni osnovi, zlata in čipke«.

Bilo je na božični večer in ovčarica se je molče, a naglo požurila v svojo

kočo, medtem ko so v daljavi peli zvonovi.

Zatekati se k večercem v tej brezmadežni noči — si je mislila otožno — to bi gotovo žalilo Devico in božje Dete v jaselcah.

Ali skušnjava je bila tolikšna, da je Katarina, gredoč mimo Jonguine k božji službi, drhteč od razburjenja in bojazni, mežé spustila v skoljko obroček zaljubljenih.

Preplašena radi svojega čina je šla in skrušeno pokleknila pred jaselce ponižnosti, nebeške ljubezni, ubošva.

Katarina je hotela moliti, toda venomer so ji plesale po molitveniku čarobne besede: krona, brokat, zlato in čipke, ter ji slikale po njem psalme in odpevke.

Ko je Ite missa est povabil ljudi na povečerek in so njene tovarišice odšle, je bila ubožica še tolikanj zatopljena, da je ostala še v cerkvi.

Zato je bila v skrbih in vsa nemirna, ko je sama prihitela do studenca.

★

Zvita v travi tik obrežja se je hujra lesketala v nešteti iskrach, krona ji je oklepala glavo in zaboji zlata, draguljev in zakladov so jo obdajali na vseh straneh.

Tedaj je Satanov glas povelečeval sijaj tega sveta skozi verolomna kačja usta in predlagal Katarini, naj mu v zameno prepusti svojo dušo.

★

Svoje dni je glavar apostolov, ko je petelin zapel, trikrat zatajil svojega gospoda: Katarina, preprosta dekla, pa se je zgrudila na kolena ter zajokala, da bi odgnala skušnjavca.

Medtem ko so solze škropile liki nebeška rosa, pa se je vrelcu približala gospa serafinskih potez, nežno noseč otroka, ki je v svojih ročicah držal znamenje odrešenja. In na vsaki strani krnice se je v ostrem nasprotju pred dvajsetletno mladenko gledala iz oči v oči vsa ničemurnost in vsa odpoved. Katarina je zrla, dolgo zrla v simbolični prizor, ki se je nudi njenim očem.

Zaničujoča Zlato tele, njega krono in obljube, se je potlej ponižno, pobožno in nežno vrgla pred noge Bogu, ki je sam za skromne in male postal v Betlehemu skromen in majhen.

Medtem ko je hudobec ves iz sebe pobegnil, je Katarina — čeprav brez prstana na roki — videla pred seboj odprt nebeški raj izvoljenih, bivališče večne ljubezni.

★

Taka je na kratko pesniška legenda, ki jo v deželi Comtéji pobožni starši obnavljajo, podžigajoč svoje hčere, naj bodo pametne, kadar je treba samo blodne iskricke iz ognjišča, da se jim zakrešejo vnete zenice; kadar ljubimec preži nanje, kadar jih zapeljuje hujra; kadar jim je koristno vedeti, da zmeren položaj s srčnim mirom rodi večjo srečo nego zakladi ali mamila.

C. R. M.

Gg. sodelavce

prosimo, da pošiljajo odslej svoje rokopise in dopise na urednikov naslov: Ivan Podržaj, Ljubljana I, poštni predal 171.

Dr. Friderik Pregl †

13. decembra je umrl v Gradcu odlični znanstvenik dr. Friderik Pregl, eden redkih sinov ljubljanskega mesta, ki si je s svojim bogatim duhom in fanatično delavnostjo na polju kemije pridobil svetovni sloves. Dr. Pregl je v strokovnih krogih že dolgo veljal za avtoriteto. Njegova dognanja pomenijo važne mejnike v razvoju moderne kemije. Oficielno priznanje zanje mu je pa dala tudi švedska akademija znanosti v Stockholmu s tem, da mu je l. 1923. podelila Nobelovo nagrado za kemijo.

Dr. Pregl se je rodil l. 1869. v Ljubljani, kjer je obiskoval staro gimnazijo na današnjem Vošnjakovem trgu. Po končani maturi se je vpisal na medicinsko fakulteto graško univerze, kjer je promoviral za doktorja zdravilstva. Že za časa svojih univerzitetnih studij iz pozneje, prva leta znanstvenega delovanja se je zanimal v prvi vrsti za fiziologijo in posebno še za fiziološko kemijo, ki ji je pozneje posvetil vse sile svojega bogatega življenja. Sodeloval je z odličnimi znanstveniki na univerzah v Tübingenu, Lipskem in Berlinu, a leta 1910. je sam prevzel stolico za medicinsko kemijo na univerzi v Innsbrucku in pozneje l. 1913. v Gradcu.

Dr. Pregl je položil temelje modernih kvantitativnih organskih analiz — specialni panogi kemije, ki nam je v marsičem razkrila zapleteni stroj živih bitij. Kako komplicirano je bilo njegovo delo, bomo nemara najlažje razumeli, ako omenimo, da je moral za svoja začetna raziskovanja n. pr. konstruirati silno občutljivo tehtnico, s katero se dajo tehtati gmote do ene milijoninke grama. Poleg tega je izumil in konstruiral še celo vrsto drugih kompliciranih aparatov, pri čemer mu je služila njegova mojstrska spretnost v napihavanju in oblikovanju stekla. Z neumorno pridnostjo je tako izpopolnil svojo stroko, da zavzema danes važno mesto v obširnem področju moderne kemije. Njegove zasluge je znanstveni svet tudi pravično ocenil. Imenovan je bil za častnega doktorja univerze v Göttingenu, postal je dopisujoči član dunajske akademije znanosti, njegov institut v Gradcu je postal središče znanstvenega dela, kamor so romali učenjaki vsega sveta. Predaleč bi se spuščali, ako bi hoteli naštet vse sadove njegovega pionirskega dela, ki je bilo tako obširno in globoko, da bo Preglovo ime za vedno ohranilo svoj blisk in pomen v znanstvenem svetu.

Joseph Kessel

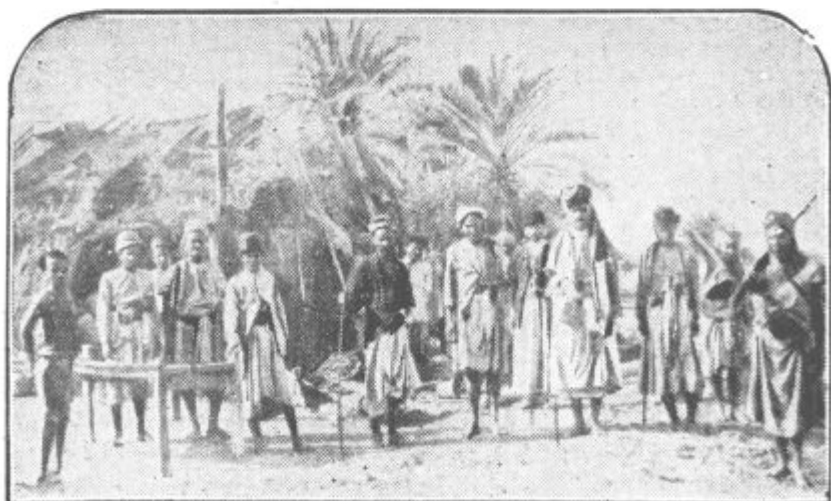
== Sramota človeštva ==

S tem poglavjem zaključujemo serijo člankov o sodobnem suženjstvu na pragu evropske civilizacije.

V Hedžasu se na dva načina preskrbujejo s človeškim blagom. Predvsem z odgojo. Sudan in Abesinija sta dala arabski državi skozi leta in leta toliko sužnjev, da je število njihovih otrok dovolj veliko za pokritje vseh zahtevnih potreb. Trudijo se celo, da bi pomnožili njih potomstvo. Posebne agentke so

so mi poštenega trgovca, ki me je takoj vprašal, če mu odstopim oba črna služabnika v mojem spremstvu. Ko je opazil, da mi ta transakcija ni všeč, mi je ponudil drugo kupčijo: »Prepovedano je sicer prodajati sužnje nejevernikom, toda lahko ti preskrbim male Javanke,« je rekel.

Vprašal sem po ceni. Povedal je, da se ravna cena po lepoti in letih. Navadno se suče od pet in osemdeset do sto dvajset funtov šterlingov.

Obmejna straža v Jemenu

lastnikom sužnjev na razpolago z nasveti, kako naj se združujejo najzdravejši sužnji s sužnjami. Sužnje dobe ob porodu primerno nagrado.

Šele na drugem mestu je trgovanje s sužnji. Trgovci morajo voditi človeško blago skozi puščavo na skrivnih sambukih na nabrežje Arabije ter ga potem poslati v severna пристanišča Jemena in Asirije. Odtod odpravljajo sužnje s karavanami v velika mesta Hedžasa. Sužnje vkrcavajo predvsem v Port Adanu po vseh pravilih romarjev, ki pa se nikoli več ne vrnejo.

Primeri so tudi, da vzamejo starši s seboj vso družino. Če jih na poti oskubejo do kože, prodajo svojo deco, da se morejo vrniti domov.

Nakup in prodajanje sužnjev se vrši brez najmanjšega sramu. Predstavili

Vprašal sem ga po njegovih trgovskih običajih. Zastokal je in mi potožil, da po zmagi Ibn Sauda ni več incitacij v Džedah. Toda v notranjih mestih, posebno pa v Meki, se često vrše dražbe. Trгоvec je s tem izpričal, kako nasproten je ukrepom, ki jih je odredil kralj Nedžeda in Hedžasa (katerega imajo vsi, ki so ga imeli priliko spoznati, za genialnega vladarja), odkar je premagal vladarski rod Ahemitov. Še pred šestimi leti je kralj Husein uradno priznaval suženjstvo s tem, da je zahteval od carinskih oblasti 10 odst. od prodajne cene sužnja. Ibn Saud je to barbarsko takso odpravil in prepovedal izkrcavanje sužnjev v Džedah. Zahteval je tudi od zastopnikov velesil, naj opremijo romarje s potnimi listi ter naj ustanovijo pri legacijah in konzul-

latih azilno pravo za pobegle sužnje. Njegova akcija pa se da izvesti le z velikimi težavami in zelo oprezno. Ker je Ibn Sauda posadil na prestol le fanatizem njegovih vahabitskih vojšča-

trdnjave. Treba je tudi vedeti, da velika večina sužnjev v Hedžasu ni nesrečna, vsaj ne v gmotnem pogledu.

Te stvari so nam povedali med koslom, na katerem se je zbralo nekaj čla-

Karavana sužnjev

kov, je naravno, da mora računati z njihovimi verskimi eksaltacijami.

Koran dovoljuje suženjstvo. Zato si ne drzne noben arabski vladar, tudi ne Ibn Saud naskočiti te strašne verske

nov evropske kolonije.

Pomirjajoči učinek teh izjav pa je ubilo pripovedovanje neke mlade dame, ki je pripovedovala: »Včeraj sem obiskala ženo nekega arabskega dosto-

janstvenika. Njen mož je kupil majhne-
ga črnca, ki je pravkar prišel iz Abesi-
nije. Velela mu je, naj zapoje pesmi iz
svoje domovine. Toda že pri prvih
zvokih je začel otrok hlipati. Nobeno
omiljenje usode sužnjev mi ne more
izbrisati iz spomina tega hrepenenja in
domotožja.*

Morda je bil ta deček tisti deček, ki
ga je lovec Selim šel iskat za Sajda,
voditelja karavane, v rajsko dolino.

Iz Hedžasa smo odpotovali zadnje
dni aprila. Z občutkom nenavadne me-
lanholije smo gledali belo mesto, ki je
izginjalo v daljavi.

Naše potovanje je bilo končano.
»Khadivial« je bil pripravljen da nas
ob določenem času prepelje v Suez, od-
koder se odpeljemo v Kairo in Aleksan-
drijo z avtomobilom in končno z ladjo
v Marseille. Močno in divje življenje,
ki smo ga živeli nad tri mesece, je šlo
na solnčnem krovu h kraju.

Pripovedoval sem že, kako smo prišli
na misel tega raziskovalnega potova-
nja. Opisal sem naše prvo otipavanje
in razodetje suženjstva. Pokazal sem,
kako nam je bilo mogoče, da smo za-
sledovali pot suženjstva korak za ko-
rakom od prvotnega izhodišča do konč-
nega cilja. Bistveno, nesporno dejstvo,
čigar širino in silo smo pri našem od-
hodu iz Francije komaj slutili, obvla-
duje vse, kar smo videli v teh pusto-
lovščinah in kar smo izvedeli: suženj-
stvo obstoja neposredno pred vrati ci-
vilizacije. Če prekoračimo prag Rdeče-
ga morja in se peljemo z ladjo, ki nudi
potnikom vso udobnost, vse mogoče
zabave in celo glasbo, pridemo v
ogromno ozemlje, kjer se ljudje kupu-
jejo in prodajajo. In to je sramota za
človeštvo, ki hoče biti napredno in
svobodnomiselno.

*

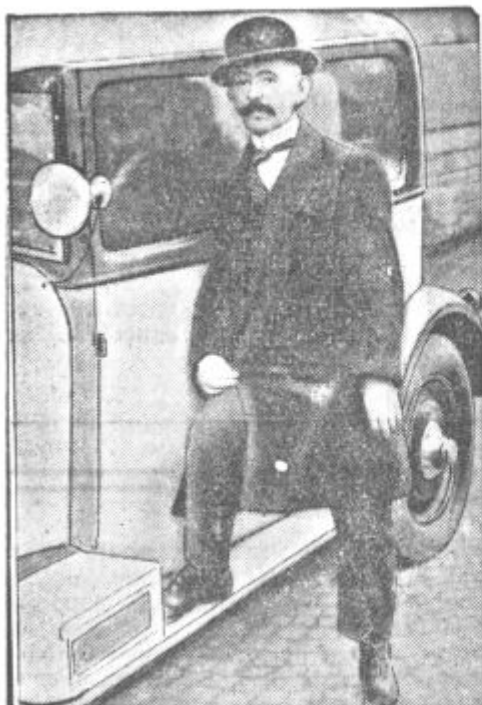
Strupena megla v Belgiji

Pred dvema tednoma se je raz-
nesla iz Belgije vest o skriv-
nostnem oblaku, ki se je pojavil
nad pokrajino v bližini znane-
ga mesta Liègea in ki je s svojim moril-
nim učinkom razširil smrten strah in
obupno paniko med tamošnjim prebi-
valstvom. Vzroka za vznemirjenje je
bilo več ko dovolj. V dolini Moze, v in-
dustrijskem okolišu engiškem je skriv-
nostna strupena megla zahtevala nad
60 človeških življenj, kakih 30 oseb pa
se bori s smrtjo v bolnici. Prestrašeno
prebivalstvo si par dni ni upalo na pro-
sto; zamašilo je okna in vrata, da se
ubrani pogubi ter se je nekoliko ohrabri-
lo šele, ko je vladna pomoč v prizadeti
pokrajini razdelila maske zoper stru-
pene pline.

Belgijska vlada je poslala na lice me-
sta komisije strokovnjakov, ki naj bi
preiskale vzroke katastrofe ter ukreni-
le vse potrebno za zaščito ljudstva.
Medtem pa so se razširile v javnosti
vesti o zaostalih zalogah granat s stru-
penimi plini, ki jih je nemška vojska
baje zakopala ob umiku. Domneva je
bila na dlani, saj sta bila mesto Liège
in okolica prizorišče upornih bojov v
začetku svetovne vojne, ko so Nemci
z vso svojo silo udarili na Belgijo. Kas-
neje pa se je izkazalo, da so bile slične

slutnje brez podlage in treba je bilo
iskati drugega izvora pogubne megle.
Strokovnjaki so nato menili, da prihaj-
ajo plini iz bližnjih kemičnih tvornic,
osobito iz tvornice cinkove pločevine v
Engisu. Tudi ta domneva se je izkazala
za neosnovano.

Nedavno pa sta iznesla svoje mišlje-
nje o stvari prof. Lammert, vodja me-
teorološke postaje v bližnjem Münstru
in profesor kolumbijske univerze v New
Yorku Manetti. Imenovana strokovnja-
ka sta soglasno mnenja, da gre za re-
dek naradni pojav, ki ga je znanost že
nekolikokrat zabeležila v dotičnih kra-
jih, dasi pojav doslej nikoli ni dosegel
tako pogubne učinkovitosti. Profesor
Lammert in Manetti sta izjavila, da je
strupena megla v liègeški okolici zadnji
konec izredno močnih viharjev iz Sa-
hare, o katerih so poročali konec no-
vembra. Čez par dni so namreč v Špa-
niji ugotovili precej silen peščen dež
in preiskava je pokazala, da je veter
zanesel ogromne množine finega sa-
harskega peska preko morja na evrop-
sko celino. Enaka poročila so prihajala
iz Švice in iz Pariza, kjer so v umaza-
nem dežju tudi dognali saharski prah.
Prof. Lammert sklepa iz teh dejstev, da
je zračna struja z drobnim peščenim
prahom prišla konec prvega tedna v

Belgijski zdravnik dr. Gendebily, ki je rešil mnogo človeških življenj

decembru tudi nad Belgijo, kjer se jo zgostila pod vplivom atmosferskih prilik ter v obliki megle pritisnila proti zemlji.

Znaki obolenj potrjujejo to domnevo. Obbolele je silil hud kašelj in čutili so pekočo bol v grlu in v pljučih, ki jo je povzročil vdihani peščen prah in ki je v nekaterih primerih izzval vnetje pljuč. Obenem se je treba spomniti, da so v okolici Liègea že 1902 in 1911 opazili slično gosto meglo, ki pa je zahtevala le malo žrtev. Že tedaj so opazili, da je droban pesek zamašil dihalne organe žrtev, od katerih jih je nekoliko podleglo obolenju. Znaki tedanjih obolenj so popolnoma enaki današnjim.

Ta teorija nemškega in ameriškega učenjaka pojasnjuje tudi zagonetna obolenja na Angleškem, ki so jih prav tako pripisovali škodljivi megli, dasi niso izrečno poudarjali, da vsebuje škodljive pline, ki bi prihajali morda iz ogromnih tovarn v okolici Londona. V okolici Soeburnessa je obolelo več ko 28 oseb in njih obolenje je imelo iste znake ter se je končalo s smrtjo prizadetih. To je nov dokaz za domnevo, da je vse te katastrofe povzročil potujoči

Mrtva cesta v Ensisheim po katastrofi

oblak saharskega peščenega prahu, ki je preko Španske, Francije in Belgije dosegel tudi Anglijo. Velikanska razdalja, ki jo je premagal oblak na svojem potu iz Afrike, tudi ni nič nenavadnega. Sličen pohod saharskih oblakov prahu so ugotovile meteorološke postaje nekolikokrat. Nedvomno je bila dokazana taka pot oblaka iz Afrike preko Italije v severno Nemčijo, drugič pa preko Azorskega otočja v južno Anglijo. 1901 so od 9. do 11. marca opazovali tak oblak prahu preko Evrope ter prav zanesljivo ocenili njegovo vsebino s 1.800.000 ton peščenega prahu, ki

je padel po poti preko evropske celine; na afriška tla je prišla seveda še večja množina. V zvezi s tem je tedaj v južni Italiji padal krvav dež, ki je silno vznemiril vražam vdano italijansko ljudstvo.

Pojav strupene megle s teorijo omenjenih učenjakov seveda še ni popolnoma pojasnjen, ker bo treba podvreči podrobni znanstveni preiskavi vse posameznosti, ki so pomagale, da se je katastrofa v dolini Moze razširila do tako velikega obsega in povzročila nesrečo, kakršne doslej znanost še ne pomni.

Mladini sporta!

Cloveški organizem je po svojem biološkem razvoju v različnih življenjskih dobah na razne načine sposoben za telesno delo. Že v nežni mladosti, ko organizem še ne more prenašati dela ali telesnih naporov, kaže dete instinktivno potrebo, da bi se igralo in gibalo. Sprva so igre in gibanja podzavestna, pozneje pa je že opaziti, da so v zvezi in dobro premišljena. V poznejši mladosti so mišice,

ki se morfološko razvijajo, sposobne le za hitre in kratke pregibe, dočim močnejših in dolgotrajnejših naporov sploh ne prenesejo. Proti izmučenosti se ne upirajo dolgo, niti tedaj, če morajo opravljati delo, ki je njihovemu razvoju primerno.

Za detinsko dobo pride mladeniška, to je doba od 14. ozir. 16. leta do konca razvojne dobe, nekako do 20. ali 22. leta. V tej dobi, posebno med 14. in 18. letom starosti so pojavi telesnega razvoja posebno vidni. Sposobnost za delo in napore se stopnjuje z ojačenjem telesnih sil in odporom zoper izmučenost.

V fizičnem pogledu je mladenič že v marsičem zelo sličen doraslemu človeku, vendar je še šibkejšega telesnega ustroja. Če dalj časa napenja mišice, se kmalu izmuči, kar škoduje razvoju organizma. Zaradi tega je treba zelo paziti, da telesne vaje ne povzročajo pri mladem sportniku izmučenosti ali izgube v teži. Ti pojavi so kvarni njegovemu razvoju in rasti. Zaradi tega bi bilo treba sportno udejstvovanje mladine strogo nadzorovati, skoraj nič manj kot v nežnejših letih. Voditelji sportnega dela med mladino se ravna po fizioloških pogojih mladine tedaj, če ne dovoljujejo, da bi se udeleževala gotovih, preveč utrudljivih tekmovanj. Važno je dalje, da določijo za mladinske tekmovalce ločene kategorije in uvedejo za vse sportnike do 20. leta zdravniško-sportni nadzor. V Švici so n. pr. vsi mladi nogometaši pod 18. leti pod stalnim nadzorstvom zdravnikov.

Sportni poljub

Kakšen je vpliv telesnih vaj in sporta na zdravje mladeniča? Že v starem veku so zdravniki spoznali, da telesne vežbe in sport zdravilno vplivajo na fizični razvoj poedinca. Danes je že ves svet prepričan, da sta telovadba in sport za normalni razvoj otroka in mladeniča neobhodno potrebna in posebno važna v boju proti boleznim. Mnogo je že statistik, ki nepobitno podpirajo to naziranje.

Mladeniška doba je tudi najaktivnejša v duševnem razvoju vsakega človeka. Telesna kultura in sport pospešujeta v nemali meri tudi to stran posameznika. Dokazano je, da mladi dijaki, ki goje sport, mnogo vztrajnejše opravljajo svoje intelektualno delo kot oni, ki telo zanemarjajo. Pri tem je treba seveda ločiti dijake, ki tudi delujejo na zelenem polju, od onih, ki pri tem pozabljajo na šolo.

Zdravstveniki in vzgojitelji so sedaj — kot so bili že pri starih Helenih — soglasnega mnenja, da se morata telesna in duševna vzgoja človeka izpopolnjevati. Sport nikakor ne ovira razvoja inteligence, temveč ga olajšuje in pospešuje, ker jači živčni sistem ter varuje možgane pred prevelikimi naporji. Sport učinkuje dalje zelo ugodno na moralne pojme mladeniča ter vzgaja vrsto moralčnih kvalitiet.

V gospodarskem oziru se prične človek v mladeniški dobi usposabljaati za svoj poklic, kar traja običajno precej dolgo in zahteva od vsakogar precej truda. Prav v tej dobi je treba doraščajoči mladini zdravega razvedrila in odmora, ker ga sicer sreča izkušnjava, ko zapušča delavnico ali urad, da bi se razveselil na škodo telesnega razvoja. S teh vidikov je sport uspešno sredstvo v boju proti jetiki, spolnim boleznim in alkoholizmu, ki imajo najstrašnejše učinke ravno pri mladini.

V sportu zadiha mladina na prostem zraku po bivanju v zatohlih delavnicah in pisarnah; sport se bori proti zločinu in nemoralni, ki izvirata iz brezdelja in slabe družbe. Če se mlad človek priuči dela na sportnem polju, se bo tudi kot zrel mož rad vrnil na zeleno polje ter bo mnogo manj v nevarnosti, da postane žrtev bolezni ali brezdelja. Sportniki morajo resno in trajno trenirati, delati preko običajne mere ter živeti redno in solidno. V sportu vlada disciplina, ki jo je ustvarila svobodna volja njegovih pristašev. Da poveča telesno moč in fizični odpor, se bo mla-

di sportnik rad odrekel uživanju alkoholnih pijač, kar opravičuje trditev, da sport lahko znatno pomaga v boju proti alkoholizmu.

Po vsem tem je jasno, da oblastva telesne vzgoje mladine ne smejo puščati v nemar. Treba je, da jim preskrbijo igrišča in sportne prostore ter podpirajo njihovo stremenje ob posebnih prilikah tudi z denarnimi sredstvi. V tem pogledu je vzorno urejeno v Nemčiji in v severnih državah, kjer je nešteto javnih, vsakomur dostopnih igrišč. V zvezi s tem je zanimivo, da je tudi sovjetska Rusija po vojni zgradila mnogo igrišč in sportnih prostorov. Največji sportni stadion je uredila vlada v Moskvi sami. Okoli ogromnega prostora je zgrajenih več paviljonov za počivanje in dvoran za čitanje. Na stadionu je na razpolago več sportnih učiteljev, ki poučujejo vsakogar po volji; prostori so pripravljeni za vse panoi. Ves kompleks je, kakor se zdi, urejen nekako po vzorcu gimnazij v starem veku.

Pri nas se vprašanju mladinskega sporta še ne posveča dovolj pozornosti. Vsa pobuda je zaenkrat še v rokah nekaterih, žal maloštevilnih, dobro organiziranih sportnih klubov, ki so vzgojo mladine v glavnem prilagodili tem splošnim načelom. Žal pa je še mnogo mladine, ki je izpopolnila v sportnem navdušenju vrste šibkejših, nepopolno organiziranih sportnih društev, ki jim manjka ljudi in sredstev za sistematično telesno vzgojo naraščajaa. Zato je le želei, da bi tudi pri nas po vzorcu modernih zapadnih držav prevzela skrb za telesno kulturo država, ki bi jo z avtoriteto in sistemom usmerila v pravo smer. Mladini je treba sporta; naša dolžnost pa je, da skrbimo, da ga bo gojila pravilno in smotreno, ker sicer ne more doseči velikih uspehov, kakršne je rodil sport drugje!

Zakaj imate radi Božič?

Odgovori umetnikov in umetnic

Lilijana Harvey, znana filmska diva:

»Kar mi poleg drugih tisoč stvari na pravlja božične praznike prijetne, so v prvi vrsti božična presenečenja. Sicer so vražim v življenju presenečenja, dobra in slaba, ker bi bila rada pripravljena na sleherno novost, ki me čaka... Božičnih presenečenj pa ne bi rada pogrešala. Čim

Asta Nielsen:

»Božič ljubim zato, ker se človek počuti tako prijetno že kot družinski član. Še bolj pa mi je všeč Silvestrovo, ker smo končno spet prosti družinskih vezi.«

Ludovik Hirschfeld, dunajski humorist:

»Če motrim na sveti večer svoje od darov osrečene otroke, me vedno navdaja lep občutek: Nisi živel zaman! Nasprotno: darovi stanejo dosti več, kakor mi je poprej zatrjevala žena...«

Marlena Dietrich,
se pripravlja po vesteh ameriških listov za nasledstvo Grete Garbo v govorečem filmu

več, tem bolj! Poleg tega pa so mi božični prazniki ljubi zato, ker dva dneva ne snemajo za Ufo. Tako se vsaj lahko do mile volje naspim.«

Truda Hesterberg, priljubljena igralka in filmska umetnica:

»Božični prazniki so mi najljubši, kadar sneži v debelih kosmih in sem v topli sobi poleg smreke z resničnimi svečami — drevo pa ne sme biti preveliko. Pečena goska na mizi in pečena jabolka. Pri meni so ljudje, ki jih resnično ljubim. Ta pa je samo eden. Zato ne potrebujem nikakih darov, ki bi povečali mojo srečo.«

Greta Garbo,
slovita filmska umetnica baje nima v govorečem filmu več tolkih uspehov kakor v nemem traku

Alice Hechy, predstavljalka modernih dam:

»Božični prazniki so mi ljubi, ker lahko osrečim druge. Kakor otrok se radujem božičnih nakupov, sem razburjena in praviš mišljam, ali sem izbrala za vsakega prav. Ali si ne bo morda moj pes pokvaril želodca zaradi prevelike božične klobase? Morda se mi bo rogala papiga, ker ne bo do orehi po njenem okusu? Najlepše pa je, da morem praznovati Božič z svojo drago materjo.«

Viljem Raupp, življenjepisc Evgena d' Alberta:

»Vsako leto poslušam skozi ves božični

teden ljubke materine opomine, kdaj se bom poboljšal. Šest dni se pripravljam na korenito izpremembo svojega življenja, ko pa zabrne zvonovi v zadnjo noč starega leta, zakličem v novo leto svoj: Semper idem! Ta povratak k staremu mi napravi lja že trideset let božične praznike posebno svečane.»

Lil Dagover, slavna filmska igralka:

»Božič imam rada zato, ker je najlepši praznik v letu. Praznik, ko je človek čisto zase in vendar z vsemi ljudmi, ker ga veže radost, ki je v njem in ki jo troši vso naokoli.

Spominjam se, da sem se že kot otrok po novem letu veselila prihodnjih božičnih praznikov. Seveda poleti sem vse to pozabila, a navzlic temu se je začelo moje božičevanje že več tednov pred 24. decembrom. Prala sem obleke punčk, ki so mi krajšale čas. Lutke sem učila božične pesmi, urejevala sem igranje in jih daval na stran za revno deco, za sorodnike pa sem jela veziti. Slednje mi sicer ni bilo posebno prijetno, a kljub temu sem hitela, kajti s tem se je svečani dan bolj in bolj približeval.

Nekaj skrivnostnega je plavalo v zraku. Vsak dan, že več tednov pred prazniki, je dišalo po pecivu, po vabljenih božičnih slaščicah. Z iskječimi očmi smo smeli otroci pomagati v kuhinji pri peki in marsikakšen košček je izginil v naša grla.

Skrivnostni zavoji so prihajali v hišo. Izginjali so v sobi in s trepetajočimi srci sem s sestro prisluškovala šelestenju pa

pirjev v sosednem prostoru. Sedeli smo v temi drug poleg drugega, kar nam drugače ni bilo ljubo, in česar zaradi sladkega razburjenja niti opazili nismo. Menili smo, da leti Božiček skozi sobo...

Slednjič je prišel večer, začulo se je zvočenje, vrata so se odprla in žareče božično drevo nas je obžarjalo z vsemi krasotami, ki smo si ji želeli. Vse, kar so si želela naša otroška srca, je bilo pred nami. In mi smo vriskali od veselja.

V spomin na vse to mi je Božič ostal ljub v poznejših letih skozi vse življenje in mi še danes pomeni praznik praznikov, pa naj živim kjerkoli.»

Marija Forescu, popularna filmska igralka:

»Morda boste razočarani, ko boste čitali moj odgovor. Jaz ljubim Božič zaradi njega samega in zame je ta praznik vedno nekaj domačega, čisto družinski praznik z vsemi svojimi malimi in velikimi radostmi v vsej svoji bogati osrečujoči iskrenosti.«

Henny Porten:

»Božič je praznik otrok in zame vedno prilika, da lahko mislim na svoja otroška leta. Če primerjam svojo sedanjost z detinstvom, vidim da sem danes na zunaj morda znana in da imam uspehe. Vse to veselje pa se ne da primerjati z radostmi, ki mi jih je povzročil še tako majhen dar v moji otroški dobi. To je tisto, na kar moram misliti vedno nanovo o božičnih praznikih.«

Dva Kolumbova groba

Orkan, ki je opustošil San Domingo, je povzročil vihar duhov. Vest, da ni bil poškodovan grob Kristofa Kolumba v katedrali v San Domingu, je iznova načela vprašanje: Kje počivajo smrtni ostanki Kristofa Kolumba?

Kolumb je umrl v Valladolidu na Španskem 20. maja 1506. Ker niso izpolnili njegove želje, naj bi ga pokopali v novem svetu, ki ga je bil odkril in kjer bi bil rad počival po smrti — v Španiji ni hotel biti pokopan, ker so ga tam zaprli — so ga položili k večnemu počitku v franciskanškem samostanu Santa Maria de las Cuevas. To je bilo l. 1530. Štiri in dvajset let po smrti njegovega sina Diega. Ker pa se je visoko špansko svečeništvo uprlo pokopu odkritelja Amerike pod altarjem, so menihi opustili sleherno znamenje na svinčeni krsti, ki je niso opremili niti z imenom.

Po ugotovitvah španske Akademije znani so Kolumbove smrtni ostanki izkopali proti koncu 18. stoletja ter jih prepeljali v Havano. Ko je 1898, proti koncu špansko-ameriške vojne Španija izgubila

Kubo, so Španci — po njih trditvi — izkopali mrliča vnovič ter prenesli njegove ostanke v Španijo in jih položili v sevilsko katedralo.

Avtoritete v San Domingu pa trdijo, da Kolumb še vedno počiva v katedrali v San Domingu in da niso njegovih kosti nikoli odnesli od tam. Poudarjajo tudi, da so odkrili za obnovitvenih del cerkve štiri grobove: v enem izmed treh so našli tudi svinčeno krsto, dočim je bila ena rakev prazna. Te najdbe so bile pod altarjem v katedrali. V eni krsti so spoznali rakev dona Luisa, Kolumbovega nečaka, v drugi je počival general Ramirez, ki je umrl 1811, v tretji pa je bil »Cristoval Colon«. To ime je bilo zapisano na notranji steni krste. Med kostmi pa se je našla tudi srebrna plaketa. O prazni krsti, ki so jo prepeljali v Havano in pozneje v Seviljo, domnevajo, da je to bila zadnja rakev dona Diega, Kolumbovega sina. Tako se glasi verzija avtoritet v San Domingu, s katero pa se Španija seveda ne strinja.

MIZICA, POGRNI SE!

Tedenski jedilni list

(Od 22. do 28. decembra)

Ponedeljek, obed: fižolova juha, meseni cmoki v omaki z rezanci. **Večerja:** koštrun z zelenjavami na štajerski način, za otroke: mlečni rezanci.

Torek, obed: na juhi jajčna kaša, z mesom leča v omaki, pražen krompir, vinska omaka. **Večerja:** ledvice v omaki z žličniki, za otroke: žličniki z maslom in drobtinami.

Sreda, obed: jota, kuhano sadje. **Večerja:** postna (preprosta) špinačne klobasice, polenovka s parmezanom, solata; čaj, božično pecivo. **Postna finejša:** Ribji brodet, cvetača z maslom, ocvrte ribe, mešana solata; sir, sadje; božično pecivo, čaj. **Nepostna (preprosta):** rižot s teletino in gobami, goveji jezik v pikantni omaki, krompirjevi rogljiči, solata, sadje, čaj, pecivo. **Nepostna finejša:** perutninska juha, fritatne klobasice z možgani, pečen zajec, garniran s pastetkami iz krhkega testa, solata, brusnice, sir, sadje, pecivo, božični punč.

Četrtek, obed: na juhi riž s perutninskim drobnom, pečene jardiče, solata, kompot; potica, kava. **Večerja:** mrzli narezek, čaj, potica, za otroke namesto čaja kakao.

Petek, obed: ragu-juha, nadevana telečja prsa, solata, vinski kuh. **Večerja:** kuhana svinjska noga s hrenom, za otroke pečeni jek.

Sobota, obed: na juhi ječmenček, meso s sladko repo, palačinke. **Večerja:** jetrne klobase, kislo zelje.

Nedelja, obed: na juhi ocvrt grah, svinjska pečenka v mrežici, pečen krompirček, solata; biškoti z vinskim šodo. **Večerja:** mrzli narezek, čaj, potica, za otroke namesto čaja kakao.

RECEPTI K JEDILNEMU LISTU

(Količina računana za 4 do 5 oseb)

Koštrun z zelenjavami na štajerski način. Koštrunovo stegno potolčem, obrežem kože in izločim kost. Nadržnem ga s soljo, poprom in drobno zrezanim petršiljem. Pretaknem ga na gosto s slanino. Na to pripravim zelenjavo: četrt zelinate glave in pol ohrovtove zrežem na debele rezance, en koren, pol rumene kolerabe, četrt zelenine gomoljke zrežem na drobne kocke, vse operem, poparim in odcedim. V primerni kozici razbelim eno žlico masti, pol žlice zrezane slanine (prekajene), v razbeljeno dam pol zrezane čebule in petršilja. Ko malo porumeni, vložim noter najprej meso in ga od vseh strani zapečem, nato pa priložim okrog

mesa odcejene zelenjave, malo solim in popram in pokrito počasi dušim. Po potrebi po malem zalivam. Ko je meso mehko in so zelenjave kuhane potresem s pol žlice moke; ko porumeni: zalijem s toliko juhe, da je primerno gostljato. Pokuham še četrt ure, nato vzamem meso na desko in ga zrežem na lepe kose, zložim na gorak podolgast krožnik ali skledo, okrog naložim zelenjavo in dam na mizo.

Fritate za juho. V lončku stepem osminsko litra mleka, eno jajce, pol osminke listra moke in ščepec soli v tekoče testo. Iz tega spečem v omeletni ponvi tanke fritate, pečene zvijem skupaj, zrežem na rezance in vložim v obarno juho.

Špinačne klobasice. En četrt litra mleka žvrkljam z dvema jajci, nekoliko soli in toliko moke, da imam tekoče testo. Iz tega spečem tanke omelete in jih polagam na gorko. Ko imam vse gotove, jih namažem s špinačo. Špinačo pripravim tako: prevrem jo v slanem kropu, sesekljam ali pretlačim. V kozici segrejem eno žlico presnega masla, zarumenim na njem žlico drobtin in dam zraven špinačo. Ko se nekoliko izduši, jo ohladim in primešam en rumenjaki in sneg od beljaka. S tem namažem omelete, jih zvijem skupaj in položim drugo poleg druge v plitvo kozico, oblijem z eno osminsko kisle smetane, v kateri stepem en rumenjaki, dam za malo časa v pečico in takoj serviram. — Namestu špinače se za nadev lahko pripravi na isti način glavičasti kapus.

Ocvrte fritate z možgani. Naredim tekoče testo, kakor za fritate za juho. Pečene zrežem na štiri dele. Na to pripravim možgane: najprej jih pustim nekaj časa v mrzli vodi, da se izkravijo, nato potegnem z njih kožico, sesekljam jih in prepražim na presnem maslu z drobno zrezanim petršiljem, soljo in poprom. S tem namažem fritatne krpe, jih zvijem skupaj, povajam v jajcu in drobtinah in na masti ocvrem. Dam s špinačo ali glavičastim kapusom na mizo.

Ribji brodet. Osnaženo surovo ribo zrežem na dva do tri prste široke kose in nasolim. V kozici segrejem štiri žlice finega olja ali presnega masla; ko je vroče, dam notri pol čebule, pest petršilja in dva krhčja česna, vse prav drobno sesekljano, pol žlice moke in pol žlice finih drobtin. Ko to porumeni, vložim noter zrezano ribo, popram in zalijem s primerno količino vode. Nazadnje nekoliko okisam in pustim pokrito počasi vreti tri četrt ure. Brodet je okusnejši iz morskih rib, če mogoče, se vzamejo različne vrste. Najbolj primerni so morski karpfi, ciplji in jegulja.

Pastetke iz krhkega testa za garniranje zajca. Krhko testo naredim iz 12 dkg moke (ostre). 7 dkg presnega masla nekoliko soli in enega rumenjaka. Ugnjetem ga hitro in pustim pokritega počivati na hladnem pol ure. Medtem pripravim haše iz zajčjega droba. Drob drobno sesekljam ali zmeljem in ga prepražim na presnem maslu s čebulo, petršiljem in timijanom. H koncu ga potreseм prav malo z moko, dodam dve žlici kisle smetane in prav ma-

lo juhe, popram in dušim še dalje, da se zgosti. Medtem razvaljam testo za pol cm debelo in izkrožim s krapovim obodcem okrogle krpice. Polovico teh izkrožim z manjšim obodcem, da dobim obročke. Če le krpice ložim na pekač, pomažem z jajcem in pokrijem z obročki. Pomažem tudi te z jajcem in spečem. Pečene napolnimo s pripravljenim hašejem in jih pustim na tplem do serviranja. U-a.

KARIKATURA

*Sir Oswald Mosley,
oponent v angleški delavski stranki*

*Kralj mode Paul Poiret,
ki že dvajset let diktiral ženskam mo-
do, piše svoje spomine*

Predhodnik Društva narodov

Mesto Cherbourg je sklenilo postaviti spomenik abbéju de Saint-Pierre, moralistu in filozofu, ki je 1713 izdal »Projets de paix perpetuelle«, kjer je zasnoval utopično evropsko razsodišče za vzdrževanje trajnega miru med državami.

Kanaki na Novi Kaledoniji

Kakor pri mnogih primitivcih, tako tudi pri Melanezijcih velja pravilo, da so moški lepši od žensk. Enako se sme reči o Kanakih: plemenska grdoba se nam vidi

manj odvrtna na moških nego na ženskih obrazih. Kanaki imajo mnogo telesnih pomanjerk skupnih s črnci: polt je skoraj istotoliko črna, lasje kodrasti, ustnice debele. Toda nosni koren je dokaj širji in obrvi močno štrle navzven, kar kaže na zelo preprosta plemena. Francosko gospostvo je nekoliko ublažilo šege teh divjakov: pregnali so jim slast do človečine, ki jim je silovito dišala. Druge premembe so bile manj pesrečene: ker so jih ogradili po plemenih in jim prepovedali prestopati meje svojih predelov, se morejo ženiti, in možiti med krvnimi sorodniki. Odtod fizično propadanje in nazadovanje rojstev.

HUMOR V SLIKAH

Ona: Prelomil si obljubo, da veš!
On: Ne joči se, draga, dam ti novo!

Moderno stanovanje

»Povejte mi, gospod, kaj naj storim, če se pričnem potapljati?«

»Kličite: SOS! SOS! dokler ne pride kakšna ladja!«

»Prinesite mi zrezek — in mnogo krompirja, sem namreč vegetarijanec!«

»Kakšen pa si, Pavel! Kdo ti je izrezal vse te luknje v predpasniku!«

»Igrali smo se trgovino in jaz sem bil bohinjski sir...«